

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана факультету
міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу

(вказати назву структурного підрозділу)

Тетяна МІХАЙЛИШЕНКО
(вказати П.І.б. керівника)

“ ” 20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Європейська інтеграція

рівень вищої освіти : перший (бакалаврський)

галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»

спеціальність: 242 «Туризм»

освітня програма : «Міжнародний туристичний бізнес»

спеціалізація

вид дисципліни : за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна 29 серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доктор історичних наук, професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Сергій ЛИМАН

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від 28 серпня 2023 року №1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис)

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародний туристичний бізнес» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародний туристичний бізнес» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

(підпис)

Ірина ШАМАРА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол від 29 серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Європейська інтеграція» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародний туристичний бізнес» підготовки бакалавра спеціальності 242 «Туризм»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення теоретичних засад дослідження інтеграційних процесів, основ, передумов, особливостей інтеграції європейських держав, її причин, етапів, форм та впливу на реалізацію національної політики в цій сфері.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно.

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.

ФК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

ФК 19. Розуміння міжнародних інтеграційних процесів та місце в них України.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
8-й	-
Лекції	
24 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

ПРН4. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору.

ПРН5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

ПРН11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами) на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.

ПРН14. Проявляти повагу до індивідуального культурного різноманіття.

ПРН15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.

ПРН16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПРН17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.

ПРН18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

ПРН19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПРН20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПРН22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

ПРН 23. Знання ролі та функцій міжнародних організацій у формуванні і реалізації концепції інформаційного суспільства як чинника міжнародного розвитку.

ПРН 24. Оцінювати події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародної співробітництва, стан взаємодії та конфлікту.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ. Політика європейської інтеграції

Тема 1. Вступ. Еволюція європейської ідеї в європейському інтеграційному процесі

Мета та завдання курсу. Історичні форми європейської інтеграції. Проекти об'єднання Європи на імперських засадах у Давнину та Середні віки. Монархічні проекти об'єднання Європи. Роль католицької церкви у формуванні ідеї європейської єдності. Проекти об'єднання Європи у Новий час. Республіканські проекти об'єднання Європи (Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, Сен-Сімон). Відродження ідеї європейської єдності в 20-30-х рр. ХХ ст. Сполучені Штати Європи графа Калергі та розвиток пан-європейського руху. Проект А. Бріана. Федералістське об'єднання Європи як альтернатива тоталітаризму та гегемонізму.

Тема 2. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз

Причини післявоєнної інтеграції. Європа після Другої світової війни та початок співпраці (друга половина 1940-х – початок 1950-х). Причини підписання Римських угод 1957 р. та їх зміст. Період об'єднання і створення спільного ринку. Подальше об'єднання. Маастріхтський договір та його значення. Єдиний валютний союз.

Тема 3. Етапи розширення ЄС у ХХ ст.

Зрушення в процесі західноєвропейської інтеграції на рубежі 1960 – 1970-х рр. Перше розширення Європи (Великобританія, Данія, Ірландія). Вироблення механізму координації зовнішньополітичної діяльності країн ЄЕС наприкінці 60 – у середині 70-х рр. ХХ ст. Середземноморське (друге і третє) розширення ЄС: Греція, Іспанія, Португалія. Четверте розширення (Швеція, Фінляндія, Австрія). Результати інтеграції для нових країн-членів та ЄС наприкінці ХХ ст.

Тема 4. Етапи розширення ЄС у ХХІ ст.

Програми підтримки ЄС для Центральної та Східної Європи. Копенгагенські критерії членства в ЄС. Процес переговорів між ЄС та країнами-кандидатами. П'яте розширення ЄС: виклики, результати та перспективи. Шосте та сьоме розширення. Вступ Румунії і Болгарії. Приєднання Хорватії до Європейського Союзу. Країни-кандидати на вступ до ЄС. Британський Brexit. Наслідки виходу Великої Британії з ЄС.

Тема 5. Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення

Європейська політика сусідства, її цілі та принципи. Ініціатива ЄС «Східне партнерство». Основні цілі та принципи. Східне партнерство та Україна. Спільна зовнішня політика та безпека ЄС. Військово-політичне співробітництво. Європейський оборонний фонд для співпраці. Перспективи подальшого розширення ЄС. Країни-кандидати та потенційні країни.

Тема 6. Безпековий простір ЄС

Історія створення Простору свободи, безпеки та справедливості. Загальні засади функціонування Простору свободи, безпеки та справедливості. Політика контролю, притулку та імміграції. Судова співпраця у сфері цивільного законодавства та кримінальних справ. Європейська прокуратура та співпраця у сфері поліцейських послуг.

Розділ 2. Правова та інституційна система Європейського Союзу. Євроінтеграційний курс України

Тема 7. Правова система Європейського Союзу

Правова природа та членство в Європейському Союзі. Поняття та основні принципи права ЄС. Первинне та вторинне право Європейського Союзу. Конституційний процес в Європейському Союзі та прийняття Лісабонського договору. Принципи організації та діяльності інститутів

Європейського Союзу. Суд Європейського Союзу як вища судова інстанція ЄС. Роль і місце судових органів в системі інститутів Європейського Союзу.

Тема 8. Особливості інституційного розвитку Європейського Союзу

Наднаціональні інституції у Спільноті з вугілля та сталі. Розвиток інституційної спроможності Європейської економічної спільноти. Європейське співтовариство та подальший розвиток інституцій ЄС. Інституцій ЄС та їх функцій. Амстердамський, Ніщський, Лісабонський договори та їх вплив на функціонування інституцій ЄС

Тема 9. Структура, повноваження та діяльність Європейського парламенту

Еволюція становлення та структура Європейського парламенту. Повноваження та процедури в Європейському парламенті. Національні парламенти та Європейський парламент. Європейський парламент після прийняття Лісабонського договору

Тема 10. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС

Місце та роль Європейської ради та Ради ЄС в інституційній структурі. Європейська рада: склад, функції та повноваження. Рада Європейського Союзу як ключовий орган ЄС. Висновки та резолюції Ради.

Тема 11. Європейська комісія: склад, функції та повноваження

Організаційна структура Європейської комісії. Функції президента як голови Європейської комісії. Колегія комісарів. Процедура призначення Європейської комісії. Еволюція процедури вибору Президента Європейської Комісії. Діяльність та основні пріоритети Європейської комісії.

Тема 12. Україна та політика європейської інтеграції

Формування політики європейської інтеграції України. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС Лібералізація візового режиму між Україною та ЄС. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Європейська перспектива України на сучасному етапі. Переговори про вступ України в ЄС у 2023-2024 рр. Підтримка України з боку країн ЄС після початку повномасштабної агресії РФ.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вступ. Політика європейської інтеграції												
Тема 1. Вступ. Еволюція європейської ідеї в європейському інтеграційному процесі	10	2	2			6						
Тема 2. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз	10	2	2			6						
Тема 3. Етапи розширення ЄС у ХХ ст.	10	2	2			6						
Тема 4. Етапи розширення ЄС у ХХІ ст.	10	2	2			6						
Тема 5. Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення	10	2	2			6						
Тема 6. Безпековий простір ЄС	10	2	2			6						
Разом за розділом 1	60	12	12			36						
Розділ 2. Правова та інституційна система Європейського Союзу												
Тема 7. Правова система Європейського Союзу	10	2	2			6						
Тема 8. Особливості інституційного розвитку Європейського Союзу	10	2	2			6						
Тема 9. Структура, повноваження та діяльність Європейського парламенту	10	2	2			6						

Тема 10. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС	10	2	2			6						
Тема 11. Європейська комісія: склад, функції та повноваження	10	2	2			6						
Тема 12. Україна та політика європейської інтеграції	10	2	2			6						
Разом за розділом 2	60	12	12			36						
Усього годин	120	24	24			72						

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Еволюція європейської ідеї в європейському інтеграційному процесі	2
2	Тема 2. Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз	2
3	Тема 3. Етапи розширення ЄС у XX ст.	2
4	Тема 4. Етапи розширення ЄС у XXI ст.	2
5	Тема 5. Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення	2
6	Тема 6. Безпековий простір ЄС	2
7	Тема 7. Правова система Європейського Союзу	2
8	Тема 8. Особливості інституційного розвитку Європейського Союзу	2
9	Тема 9. Структура, повноваження та діяльність Європейського парламенту	2
10	Тема 10. Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС	2
11	Тема 11. Європейська комісія: склад, функції та повноваження	2
12	Тема 12. Україна та політика європейської інтеграції	2
	Разом	24

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість
---	--------------------------------	-----------

з/п		годин
1	Вступ. Еволюція європейської ідеї в європейському інтеграційному процесі Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням еволюції європейської ідеї у працях зарубіжних дослідників	6
2	Основні етапи європейської інтеграції. Єдиний економічний та валютний союз Проаналізувати дискусійні питання про періодизацію етапів європейської інтеграції	6
3	Етапи розширення ЄС у XX ст. Розширити лекційний матеріал інформацією про франко-британські протиріччя у питанні про перше розширення Європейського співтовариства	6
4	Етапи розширення ЄС у XXI ст. Проаналізувати зміст «Програми Співтовариств допомоги державам Центральної та Східної Європи»	6
5	Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення Розширити лекційний матеріал інформацією про дискусії в країнах ЄС щодо змісту програми «Східне партнерство»	6
6	Безпековий простір ЄС Розглянути, які країни мають право відмовитися від участі у спільній політиці щодо прикордонного контролю, політики у сфері притулку, поліції та судового співробітництва?	6
7	Правова система Європейського Союзу Розширити лекційний матеріал інформацією про повноваження та порядок діяльності Суду загальної юрисдикції	6
8	Особливості інституційного розвитку Європейського Союзу Розглянути вплив наслідків підписання Амстердамського договору для європейських інституцій	6
9	Структура, повноваження та діяльність Європейського парламенту Проаналізувати специфіку діяльності та повноваження Європейського центру парламентських досліджень та документації	6
10	Європейська рада та Рада Європейського Союзу в структурі органів ЄС Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням переліку питань, які потребують одностайного голосування у Раді ЄС	6
11	Європейська комісія: склад, функції та повноваження Проаналізувати шість пріоритетів Європейської Комісії на 2019-24 роки	6
12	Україна та політика європейської інтеграції Проаналізувати рішення Ради ЄС від 14 грудня 2023 р. розпочати переговори щодо вступу України до Європейського Союзу	6
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання – не передбачені

7. Методи навчання

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Європейська інтеграція» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення модульної оцінки, при проведенні іспиту і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на підсумкових заняттях та/або виконанням індивідуальної роботи

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмовий експрес-контроль;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення

заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Заліковий білет має тестову форму. Білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожен вірну відповідь.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Критерії оцінювання

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу (у формі тестів) та під час проведення семінарських занять. Тести поточного контролю за розділ оцінюються від 0 до 5 балів. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 5 балів.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Європейська інтеграція».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума модульних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів модульних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота												Всього	Екзамен	Сума	
семінар	Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11				Т12
макс. бал	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
5	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
2	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі : Пер. з англ. К. : Основи, 2004. 871 с.
2. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. Житомир: Рута, 2019. 316 с.
3. Економічна асоціація України з Європейським Союзом: монографія/ О.І.Шнирков, В.І.Муравйов, Р.О. Заблоцька та ін; за ред. О.І.Шниркова, В.І. Муравйова. – К: ВПЦ «Київський університет», 2015. 415 с.
4. Європейська економічна інтеграція: навчальний посібник /С.М. Кваша, О.М. Файчук, О.В. Файчук. К.: НУБіП України, 2019. 282 с.
5. Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / [О. В. Баула та ін.; наук. ред. Лютак О. М.]; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк: РВВ Луц. НТУ, 2016. 326 с.
6. Європейський Союз в міжнародних відносинах/ В.В. Копійка, М.А.Миронова, С.О.Маковський та ін. - К: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
7. Європейський Союз : посібник. Київ: «Представництво Європейського Союзу в Україні», 2018. 140 с.
8. Мальська М., Антонюк Н. Основи європейської інтеграції : підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 320 с.
9. Менеджмент європейської економічної інтеграції : [підр.] / С.М. Писаренко, Н.В. Горін, Л.А. Українець та ін.; за ред. С.М. Писаренко. К.: Знання, 2020. 373 с.
20. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
21. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? : посібник. / За заг. ред. Емерсона М., Мовчан В. / Центр європейських

політичних досліджень (CEPS, Брюссель), Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД, Київ). 255 с.

23. Світова та європейська інтеграція: навч. посібник. Тернопіль. 2013. 260 с.

24. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://www.eeas.europa.eu/top_stories/2014/011114_ukraine_agreement_en.htm

26/ Шамраєва В. М. Політика європейської інтеграції: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Шамраєва; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. Х.: Магістр, 2012. 223, [1] с.

27. Consolidated version of the Treaty on European Union and the Treaty on Functioning of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC>

28. European economic integration: Tutorial / S.M. Kvasha, O.M. Faichuk, O.V. Faichuk. – К.: NULES of Ukraine, 2019. 270 p.

29. Policy-Making in the European Union, 8th ed./ H.Wallace, M.Pollack, A.Young, Oxford: Oxford University Press, 2021

30. The European Union: Economics and Policies / Ed. M. El-Agraa. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Допоміжна література:

1. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. К. : НАДУ, 2015. 628 с.

2. Азбука європейської інтеграції / І. Яковюк, Л. Трагнюк, В. Меделяєв Харків: «Апекс+», 2006. 168 с.

3. Білик Ю.Д. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство / Ю.Д. Білик. К.: Алерта, 2020. 246 с.

4. Будкін В.С., Бураківський І.В. та ін. Європейська інтеграція та Україна. Навчально-методичний посібник. Київ. 2002. 480 с.

5. Буряк П.Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності : Навчальний посібник. К. : «Хай-Тек Прес», 2008. 351 с.

6. Вонсович О.С. Саміт Україна – Європейський Союз : підсумки та перспективи. Гілея : збірник наукових праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. К. : ВІРУАН, 2017. Вип. 116. С. 308-311.

7. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. Житомир : Рута, 2013. 316 с.

8. Глобальні проблеми сучасності : підручник / [кол. авт.]; за ред. В. С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 632 с.
9. Гнатюк М.М., Малик Я.Ф., Прокопенко Л.Л. Модуль 2. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України. / Relations Between Ukraine and the EU and European Integration Process. Навч. посіб. / За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – К.: Міленіум, 2009. 782 с.
10. Гнидюк Н.А. Інструмент європейського сусідства і партнерства та фінансова допомога ЄС. К.: Фундація РАУСІ, 2010. 183 с.
11. Гнидюк Н.А., Федонюк С.В. Розширення Європейського Союзу та досвід реформ країн ЦСЄ у контексті приєднання до ЄС: Навч. посібник. / За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. К.: Міленіум, 2009. 354 с.
12. Грицяк І.А. Правова та інституційна системи Європейського Союзу: Навч. посіб. / За заг. ред. М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Рудіка. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. 200 с.
13. Державне управління та європейська інтеграція: еволюція поглядів: навч. посіб. / Вітер Д. В. [та ін.]; Кабінет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К.: Інтерсервіс, 2013. 152 с.
14. Європейська інтеграційна політика : навч. посіб. / А. М. Поручник, В. І. Чужиков, Д. О. Ільницький, О. А. Федірко ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. І. Чужикова ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К. : КНЕУ, 2010. 452 с. Режим доступу: <http://posibniki.com.ua/catalog-evropeyska-integraciyna-politika---chuzhikova-v-i>
15. Європейська інтеграція: навч. посіб. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко ; [М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін.]. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 344 с. URL: http://cul.com.ua/preview/euror_integr.pdf
16. Європейська інтеграція : Навчальний посібник / за ред. М.І. Макаренка, Л.І. Хомутенко. К. : «Центр учбової літератури», 2018. 344 с.
17. Європейська інтеграція : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І.А.Грицяка та Д. І. Дзвінчука. ІваноФранківськ : Місто НВ, 2013. 464 с.
18. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої; В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.
19. Європейський Союз : Словник-довідник / За ред. М. Марченка. К. : К.І.С., 2005. 142 с.
20. Європейський Союз та Україна : монографія / А.В. Єрмолаєв, Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова. К., 2012. 192 с.

21. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія, І.В. Яковюк, Т.Н.Анакіна, О.Я. Трагнюк, Т.В. Комарова; за ред.І.В. Яковюка. К. : Право України, 2012. 208 с.
22. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства: навч. посібник. Львів: Простір-М, 2021. 130 с.
23. Коваль І. М. Європейська та євроатлантична інтеграція України : регіональний вимір. Дослідження світової політики : зб. наук. праць. Київ, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. 2004. Вип. 27. С. 87-102. \
24. Копійка В. В. Європейський Союз : Досвід розширення і Україна. К. : Юридична думка, 2005. 448 с.
25. Копійка В. В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. К. : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2002. 253 с.
26. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз : заснування і етапи становлення : Навч. посіб. К. : Ін Юре, 2001. 448 с.
27. Корнієнко В.О. Україна в Європі і світі : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 147 с.
28. Короткий посібник з Угоди про Асоціацію. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf
29. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: [навч. посіб.]/ Д. Г. Лук'яненко ; Київський національний економічний ун-т. К.: КНЕУ, 2019. 204 с.
30. Матюшенко І. Ю. М 35 Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції : навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Рєзніков. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 504 с.
31. Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки: монографія / Інститут соціальних наук; Одеський національний університет імені І.І. Мечникова; Колектив авторів, за заг. ред. І.М. Ковалю, О.І. Брусилівської. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. 412 с.
32. Міжнародна економічна діяльність України: [навч. посіб.] / В.П. Галушко, Н.Є. Голомша, О.М. Файчук, О.В.Файчук. К.: НУБіП України. 2019. 447 с.
33. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К. : Знання України, 2004. 304 с.
34. Мільчарек Д., Барбурська О. Східний вектор зовнішньої політики ЄС: здобутки та проблеми / Д. Мільчарек, О. Барбурська; наук. ред. Б. Гудь, М. Микієвич / пер. з пол. А. Дідух, Р. Гудью. Львів : Растр-7, 2016. 156 с.
35. Ніццький договір та розширення ЄС / Наук. ред. С. Шевчук. К. : Логос, 2001. 196 с.
36. Посельський В. Конституційний устрій Європейського Союзу. К. : Таксон, 2005. 280 с.

37. Прокопенко Л.Л. Вступ до європейської інтеграції : навч.посіб. / за заг.ред. М.Бойцуна, Я.Мудрого. О.Рудіка. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. 148 с.
38. Політика європейської інтеграції: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Воронкова [та ін.]; ред. В. Г. Воронкова; МОН України. К.: Професіонал, 2007. 512 с.
39. Пунда Ю.В., Козинець І.П., Клименко В.С. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підруч. / Ю.В.Пунда, І.П.Козинець, В.С.Клименко та ін. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
40. Сидорук Т. В. Європейська інтеграція України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Сидорук, В. Павлюк, В. Малькін; Нац. ун-т "Остроз. акад.". Л.: ПАІС, 2011. 270 с.
41. Трещов М.М. Україна на шляху до євроінтеграції: глобалізаційний контекст // Науковий вісник: державне управління. Київ: ТОВ «Про формат». 2021. № 3 (9). С. 215 – 235.
42. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія [монографія]/ В.І. Чужиков. К.: КНЕУ, 2019. 272 с.
43. Яхтенфукс М., Колэр-Кох Б. Європейська інтеграція. Переклад з німецької. К. : Видавництво « Києво-Могилянська академія». 2007. 393 с.
44. Grabbe H. The constellations of Europe. Now enlargement will transform the EU. – London: Centre for European Reform, 2004. – 83 p.
45. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. – Brussels, 03.03.2010. COM (2010) 2020. URL: <http://ec.europa.eu>
46. European Union Politics, 6th revised edition/ ed.by Michelle Cini, Nieves Perez-Solorzano Borragan. Oxford: Oxford University Press, 2019.
47. Hix Simon, Hoyland Bjorn, The Political System of the European Union, London: Bloomsbury Publishing PLC, 2011.
48. Laschi G. Subsidiarity and the History of European Integration. URL : <https://www.eir.info/2021/03/14/subsidiarity-and-the-history-of-european-integration/>
49. Nugent Neill. The Government and Politics of the European Union, London: Bloomsbury Publishing PLC, 2017.
50. O'Neill M. The politics of European integration. A reader. London - New-York: Routledge, 1996. 343 p.
51. Reid T. R. The United States of Europe: the new superpower and the end of American supremacy. New York : The Penguin Press, 2004. 306 p.
52. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnyska T. A, Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska. – Published by International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 2021. 237 с.
53. The European Union's roles in international politics : concepts and analysis / ed. by O. Elgstrom, M. Smith. London : Routledge/ECPR, 2006. 240 p.
54. The Institutions of the European Union / Ed. John Peterson, M.Shachleton. – Oxford: University Press, 2010. 402 p.

55. The international role of the euro. European Central Bank. 2010. July. P. 9-16.

56. The Political Economy of the European Union. An Institutional Perspective / D. McCann. Polity, 2010. 214 p.

57. The Statesman's Yearbook. The politics, cultures and economies of the world / Ed. by Barry Turrer. 2004. London – New York: Palgrave Macmillan, 2004. 2072 p.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Всі угоди між Україною та ЄС. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=31609

Європейська політика сусідства. Стратегія. URL: http://www.delukr.ec.europa.eu/data/doc/Strategy-Paper_may04_ukr.pdf.

Європейський простір. URL : www.eu.prostir.ua

Євроатлантична Україна. URL: www.ea-ua.info

Європейська Правда. URL : <http://navigator.euointegration.com.ua>

Євроінтеграційний портал. URL : <https://eu-ua.org/>

Європейський Союз (ЄС) – Представництво Європейського Союзу в Україні. URL : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.

Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://www.mfa.gov.ua>.

Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.prezident.gov.ua>.

European commission. URL: <https://ec.europa.eu>.

Офіційний сайт ЄС Europe2020. URL: http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

Представництво Європейської Комісії в Україні. URL : <http://www.ukraine.eu.mfa.gov.ua/eu/ua>

Представництво України при Європейському Союзі. URL : <https://www.ukraine.eu.mfa.gov.ua/eu/ua>

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифіковано Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Центр Європейських політичних досліджень, Брюссель. URL : <http://www.ceps.be>

Access to European Union Law. URL : <http://eur-lex.europa.eu/>

European integration portal. URL : <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en> 13. Official website of the European Union. URL : https://europa.eu/european-union/index_en

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії **обставин непоборної сили** освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) **скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle**

